

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV VÄST RAPPORT 2002:16

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Boplats vid Veddige kyrka

Halland, Veddige socken, Veddige kyrka, RAÄ 256

Marianne Lönn

UV VÄST RAPPORT 2002:16

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Boplats vid Veddige kyrka

Halland, Veddige socken, Veddige kyrka, RAÄ 256

Marianne Lönn

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Väst

Box 10 259, 434 23 Kungälv

Besöksadress: Nygatan 11

Växel: 0300-33 900

Fax: 0300-33 901

e-post: uvvaest@raa.se

e-post: fornamn.efternamn@raa.se

<http://www.raa.se/uv>

Bildredigering Anders Andersson

Layout Lena Troedson

Omslagsbild Kyrkan i Veddige. Foto: Marianne Lönn.

Collage: Anders Andersson.

Tryck/Utskrift Elanders Digitaltryck, Göteborg, 2002

Kartor ur allmänt kartmaterial,

© Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L1999/3.

© 2002 Riksantikvarieämbetet

UV Väst Rapport 2002:16

ISSN 1404-2029

Innehåll

Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
RAÄ 256	7
Namnet Veddige	7
Undersökningen	9
Beskrivning av schakten	9
Resultat	10
Potential	10
Referenser	13
Administrativa uppgifter	14
Bilagor	15
Bilaga 1. Lista över anläggningar	15
Figurförteckning	16

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.

Bakgrund

Veddige-Kungsäters kyrkliga samfällighet planerar en utökning av kyrkogården, vilket föranlett en förundersökning av RAÄ 256 strax norr om den nuvarande kyrkogården. Riksantikvarieämbetet, UV Väst utförde arbetet och Veddige-Kungsäters kyrkliga samfällighet har stått för kostnaderna.

Topografi och fornlämningsmiljö

Veddige kyrka ligger centralt i Veddige samhälle. Runt den yta, som förundersöktes, finns asfalterade vägar, villor och en skola. Själva undersökningsytan består av ett plant, gräsbevuxet fält. På fältets östra sida ligger en till kyrkan tillhörig servicebyggnad och bredvid den en stor jordhög. Den yttersta, västra delen av fältet närmast skolan är kommunens mark, i övrigt äger kyrkan marken.

Runt detta ligger således Veddige samhälle, en tätort invid Viskan i nordöstra Halland. Landskapet runt samhället består av berg, skog och dalar med jordbruksmark.

Fornlämningsskildern för den närmaste omgivningen innehåller förutom boplatsen RAÄ 256 bl.a.: ytterligare en boplats (RAÄ 252, undersökt och daterad till sen bronsålder och äldre järnålder och med ett äldre flintmaterial inblandat, Ryberg 1999), en hög (RAÄ 12), en fyndplats för flinta (RAÄ 253) och en stensättning (RAÄ 257) alla i ett strax invid samhälle. Inom två kilometer öster därom finns två boplatser (RAÄ 128 och 129), ett röse (RAÄ 82), och en rest av ett röse (RAÄ 222). Söderut inom en kilometer finns två boplatser (RAÄ 123 och 128), en stensättning (RAÄ 11) och en stensättningsliknande lämning (RAÄ 241). Området är således ganska fornlämningstätt och ser ut att ha varit utnyttjat under hela förhistorien. Gemensamt för fornlämningarna är att de ligger invid Viskan och det är självklart denna som varit attraktiv.

RAÄ 256

RAÄ 256 beskrivs i fornminnesregistret som en osäker boplats med okänd utsträckning. I samband med kulvertschaktning påträffades slagen flinta, eldskadad flinta, neolitiskt keramikfragment, bränd lera, slagg, järnklump och ett kritpipefragment. Tidigare har även en ythuggen pilspets med urnupen bas upphittats i området.

Namnet Veddige

Veddige är en by med flera hemman. Det skrivs *tho Wyghöy* 1392 och *Widdige* 1570. Det senare leden, huvudleden, är sannolikt en stelnad dativform av ordet *högher* med betydelsen 'hög'. Bestämningsleden kan vara *vig* 'strid, dråp'. Sammanställt skulle detta bli Stridhögen eller Dråphögen, vilket kan vara svårt att förstå orsaken till.

Kyrkbyn har även gett namn åt socknen (vilket är det vanliga). De tre äldsta skrivningarna för socknen är *in Vighöger* 1347, *in Wyghöghä* 1378, *in Widhöya* 1418.

Fig. 2. Utsnitt ur Ekonomiska kartan, blad 6b 0i, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:20 000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2002-09-03. Dnr 601-2002/1656.

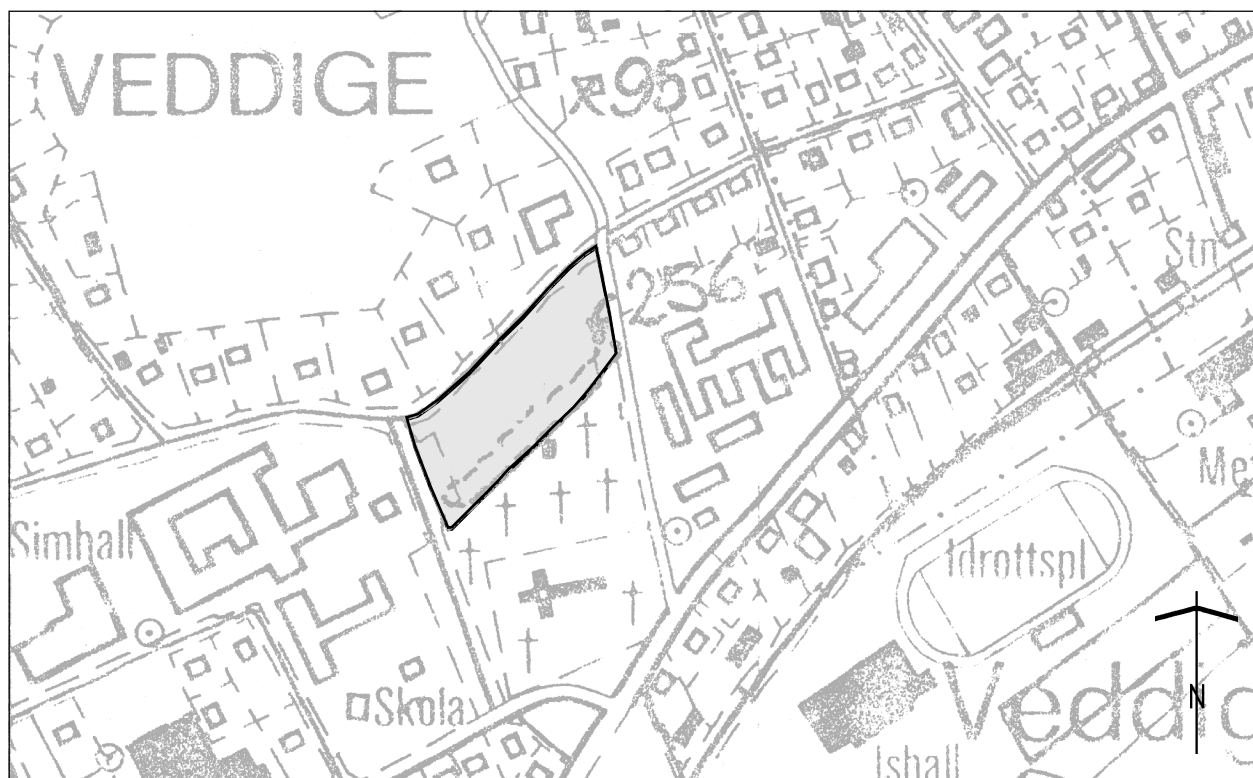
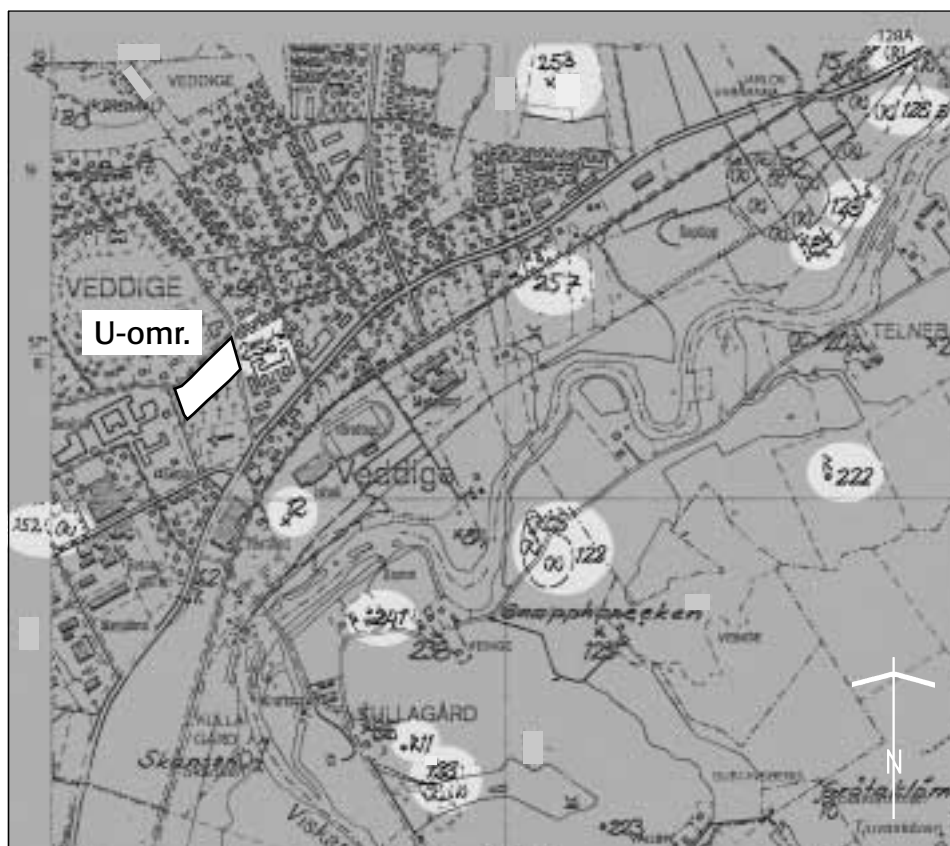

Fig. 3. Plan över undersökningsområdet. Skala 1:5000. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2002-09-03. Dnr 601-2002/1656.

Undersökningen

Maskinschakt, inalles nio stycken, drogs på alla sidor av fältet. Totalt mätte dessa 86 meter. I dess östra sida drogs dock schaktet framför servicebyggnaden och inte ända ute i kanten på fältet. I åtta av schakten påträffades boplatslämningar såsom härdar, stenskodda och icke stenskodda stolphål, boplatsgropar/nedgrävningar och några större mörkfärgningar. I ett av schakten på fältets södra sida hittades bränd lera och i ett på västra sidan hittades flinta.

Beskrivning av schakten

Lagerföljden var densamma över hela området. Överst finns en grästorv på mellan 0,1 och 0,15 meters tjocklek. Därunder sandig matjord upp till ca 0,4 meter och på botten sand. Lämningarna låg mellan 0,4 och 0,6 meter under markytan. Samtliga schakt grävdes med maskin och med en skopbredd, vilket ger alla en bredd på ungefär 1,5 meter. Schakten finns på plan (fig. 4.) Anläggningsarna beskrivs i anläggningslistan.

Schakt nr 101

Schaktet består egentligen av två schakt i vinkel, men mättes in som ett. Det östra vinkelbenet löper längs större delen av undersökningsytans östra kant och är 44 meter långt. Det norra vinkelbenet är 22 meter långt och följer ytans norra kant.

I det västliga benet påträffades två härdar (A115 och A20005), sex stenskodda stolphål (A109, 135, 140, 158, 172 och 176,) och fyra vanliga (A152, 188, 20006 och 20008) samt sex boplatsgropar/mörkfärgningar (A122, 129, 145, 163, 181 och 20007). I härden A115 togs ett kolprov (P20011) och vid stolphålet A109 påträffades en slagen flintbit (F20012, ej tillvaratagen).

Schakt nr 193

Schaktet ligger vid undersökningsytans norra kant och mäter 17,5 meter. I detta fanns fyra stolphål (A197, 202, 206 och 211).

Schakt nr 225

Även detta schakt ligger på ytans norra kant. Det är 12 meter långt och är det enda helt fynd- och anläggningstomma schaktet.

Schakt nr 229

Detta schakt är det östligaste av dem längs norra kanten. Det mäter 10,5 meter och innehåller tre stolphål (A233, 238 och 242).

Schakt nr 20001

Schaktet ligger längst västerut i den södra kanten. Det är 9 meter långt och innehåller två härdar (A20003 och 20004) och ett stolphål (A20002).

Schakt nr 249

Schaktet befinner sig på den sydliga kanten, mäter 9 meter och innehåller två boplatsgropar/mörkfärgningar (A249 och 259). I båda påträffades bränd lera (F20014 i boplatsgrop A253 respektive F20015 i boplatsgrop A259, ej tillvaratagna).

Schakt nr 266

Detta schakt ligger mitt på den södra sidan av undersökningsytan. Det mäter 8 meter och innehåller tre stenslagna stolphål (A270, 276 och 281).

Schakt nr 287

Schakt 287 ligger på den sydliga sidan strax väster om jordhögen. Det är 11,5 meter långt och innehåller en härd (A291). I denna härd togs ett kolprov (P20013)

Schakt nr 20009

Schaktet grävdes i nord-sydlig riktning strax öster om jordhögen. Det mäter 8,5 meter och innehåller en boplatzgrop.

Resultat

Samtliga schakt utom ett i den norra kanten innehöll anläggningar. Det ser dock ut som om det finns en större koncentration i den västra kanten av fältet. Eftersom vi inte hann dra schakt i mitten av fältet kan bilden förändras vid en total avbaning.

Lämningarna är typiska för en boplatssyta från brons- och/eller järnålder. Vi hittade bara en bit slagen flinta och den kan lika gärna vara från metalltid som från stenålder. Den brända leran skulle kunna ses som dåligt bränd keramik, men kan i så fall inte med någon säkerhet sägas vara neolitisk. Således kunde vi inte identifiera några lämningar eller fynd från neolitikum, vilket påträffats vid schaktning för kulvert längs fältets södra långsida. Emellertid kan sådana finnas söder om våra schakt eller döljas bland våra härdar och stolphål. Man bör fortsatt ha en beredskap för att boplatssen trots allt är blandad.

En datering till brons- och/eller järnålder utgår i första hand ifrån anläggningarnas typ och avsaknaden av ett flintmaterial, i andra hand ifrån de fynd av slagg som omtalas i fornminnesregistret.

Det ska noteras att vi inte gjorde några djupschakt, varför vi inte kan säga om området någon gång blivit översandat. Ett exempel på sådan översandning fanns på boplatssen RAÄ 252, som ligger en knapp kilometer väster om RAÄ 256. Den undersöktes 1994 och visades sig ha ett sandlager som täckte hela undersökningsytan. Lämningar fanns både över och under detta lager (Ryberg 1999:24). Äldre lämningar skulle alltså kunna vara överlagrade av sand och senare boplatsslämningar.

Vi rekommenderar att en slutundersökning görs på platsen.

Potential

En del av potentialen i området ligger i möjligheten att få fram en hel boplatssyta inklusive åtminstone delar av en aktivitetsyta runt omkring. En mängd boplatser har redan grävts i denna del av Halland, men då har själva huset dominerat undersökning till förfång för ytorna runt omkring. I ljus av senare tids forskning (se framför allt Streiffert 2001) kan här ett lika stort intresse ägnas åt de aktiviteter som pågått utanför huset, men i dess omedelbara närhet.

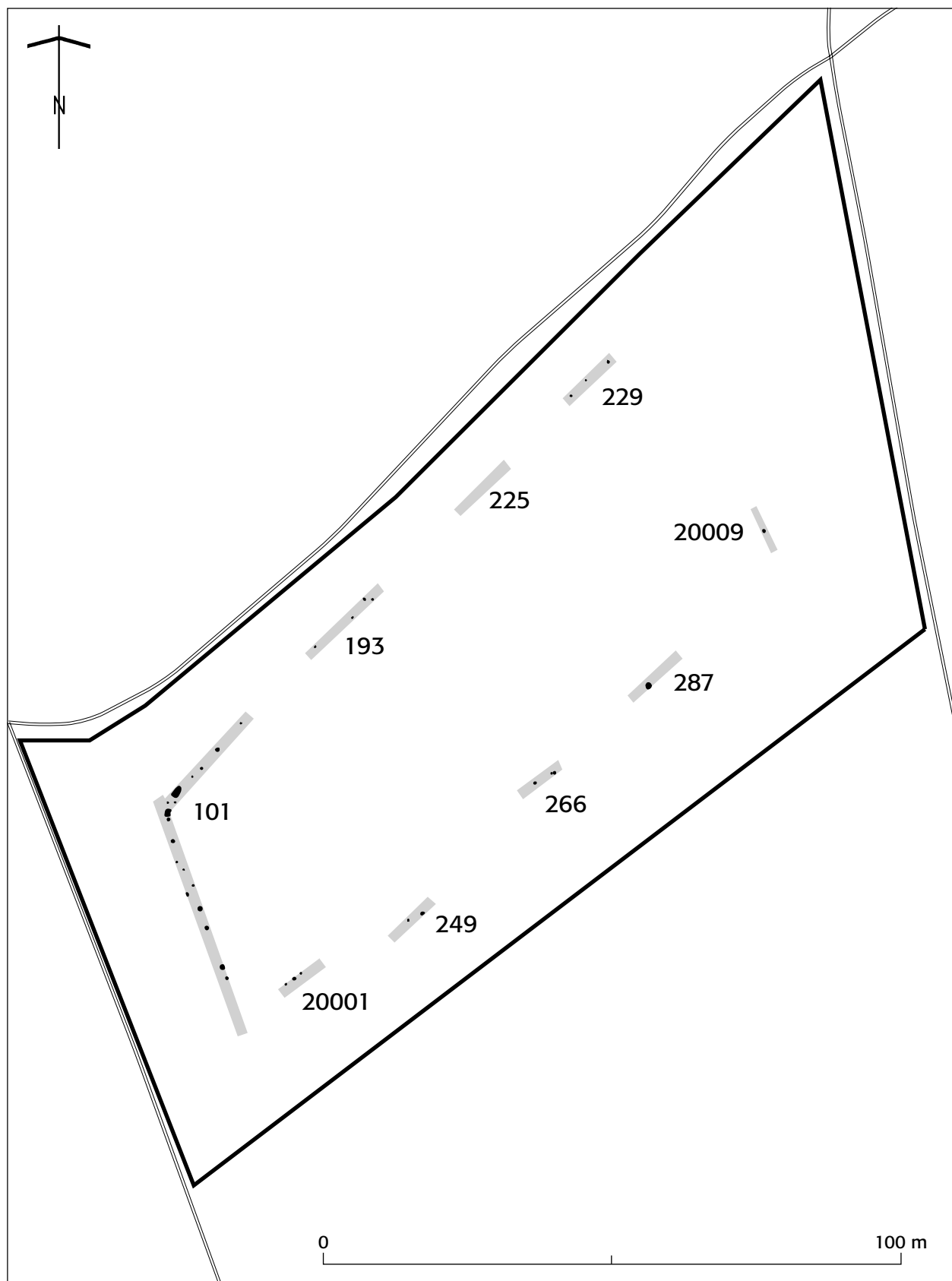

Fig. 4. Plan över schakt och anläggningar. Skala 1:1000.

Även husens inre konstruktion har rönt intresse på senare tid och då framför allt stalldelens vara eller icke vara. Det kan vara så att det trots allt som tidigare skrivits faktiskt inte förekommer stalldel i (alla) långhus (se bl.a. Carlie 1999).

En annan del av potentialen har att göra med läget invid kyrkan. Visserligen har uppfattningen om vad som är centralt ändrats genom tidsåldrarna, men åtminstone yngre järnålder verkar ha en koppling till medeltidens och dagens bebyggelse. Om denna boplats är från yngre järnåldern skulle det kunna betyda att den haft ett centralt läge och kanske även funktion under yngre järnålder och tidig medeltid.

Referenser

- Carlie, Lennart 1999. Bebyggelsens mångfald. En studie av södra Hallands järnåldersgårdar baserad på arkeologiska och historiska källor. Hallands Läns museers Skriftserie. No 10. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°. No 29. Halmstad, Lund.
- Ryberg, Ewa 1999. En keramikboplats från romersk järnålder – arkeologisk undersökning av en nyupptäckt fornlämning, RAÄ 252 i Veddige socken, Halland. Arkeologisk slutundersökning. Arkeologiska Resultat UV Väst Rapport 1998:7. Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Kungälv.
- Streiffert, Jörgen 2001. På gården. Rumslig organisation inom bosättnings- ytor och byggnader under bronsålder och järnålder. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Undersökningar Skrifter 35. Gotarc. Serie C. Arkeologiska skrifter 37. Kungälv.
- Ståhl, Harry 1980. Ortnamnen i Hallands län. Del 3. Bebyggelsenamnen i norra Halland (Himle, Viske och Fjäre härader). Ortnamnsarkivet i Uppsala. Uppsala.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-144-2002.

Länsstyrelsens dnr: 431-111-02.

Projektnummer: 1320302.

Intrasisprojekt: V2002:027.

Undersökningstid: 5 juni 2002.

Projektgrupp: Marianne Lönn och Håkan Hylén.

Exploateringsyta: 11 000 m².

Undersökt yta: 86 löpmeter.

Läge: Ekonomiska kartan, blad 6B 0i, edition okt 1989,
x 1290350y 6354240.

Koordinatsystem: 2,5 gon V.

Höjdsystem: RH 1970.

Digital dokumentation: förvaras på UV Väst.

Fynd: ej tillvaratagna.

Bilagor

Bilaga 1. Lista över anläggningar

Anl.nr	Schakt	Typ	Omfång	Fynd	Prov
109	101	Stenskott stolphål	Diam. 0,4 m	Flinta, F20012	
115	101	Härd	Diam. 0,9 m		Kolprov, P20011
122	101	Boplatsgrop	0,6×0,5 m		
129	101	Boplatsgrop	Diam. 0,7 m		
135	101	Stenskott stolphål	Diam. 0,25 m		
140	101	Stenskott stolphål	Diam. 0,15 m		
145	101	Boplatsgrop	Diam. 0,5 m		
152	101	Stolphål	Diam. 0, 45 m		
158	101	Stenskott stolphål	Diam. 0,15 m		
163	101	Boplatsgrop	1,95×0,95 m		
172	101	Stenskott stolphål	Diam. 0,2 m		
176	101	Stenskott stolphål	Diam. 0,3 m		
181	101	Boplatsgrop	0,5×0,6 m		
188	101	Stolphål	Diam. 0,15 m		
197	193	Stolphål	Diam. 0,25 m		
202	193	Stolphål	Diam. 0,25 m		
206	193	Stolphål	Diam. 0,3 m		
211	193	Stolphål	Diam. 0,25 m		
233	229	Stolphål	Diam. 0,2 m		
238	229	Stolphål	Diam. 0,15 m		
242	229	Stolphål	Diam. 0,3 m		
253	249	Boplatsgrop	Diam. 0,25 m	Bränd lera, F20014	
259	249	Boplatsgrop	0,5×0,4 m	Bränd lera, F20015	
270	266	Stenskott stolphål	Diam. 0,3 m		
276	266	Stenskott stolphål	Diam. 0,2 m		
281	266	Stenskott stolphål	Diam. 0,35 m		
291	287	Härd	1,0×0,9 m		Kolprov, P20013
20002	20001	Stolphål	Inga mått		
20003	20001	Härd	Inga mått		
20004	20001	Härd	Inga mått		
20005	101	Härd	Inga mått		
20006	101	Stolphål	Inga mått		
20007	101	Boplatsgrop	Inga mått		
20008	101	Stolphål	Inga mått		
20010	20009	Boplatsgrop	Diam. 0,3 m		

Figurförteckning

<i>Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.</i>	<i>6</i>
<i>Fig. 2. Utsnitt ur Ekonomiska kartan, blad 6b 0i, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:20 000.</i>	<i>8</i>
<i>Fig. 3. Plan över undersökningsområdet. Skala 1:5000.</i>	<i>8</i>
<i>Fig. 4. Plan över schakt och anläggningar. Skala 1:1000.</i>	<i>11</i>

Förundersökningen vid Veddige kyrka gjordes på grund av en planerad utbyggnad av kyrkogården. Vid schaktgrävning med maskin påträffades ett stort antal anläggningar såsom härdar, stolphål och boplatsgropar, men nästan inga fynd. Tidigare har dock flinta, någon keramik, något järnslag samt bitar av kritpipa plockats på platsen. Området bedöms innehålla en boplat. Dateringen uppskattas utifrån anläggningarnas utseende och de tidigare påträffade fynden till metalltid. Det finns emellertid också ett inslag av äldre fynd och därmed kan en fyndplats från stenålder finnas i närheten.

